

ԸՆՏԻՐ
ՄԱՏԵՆԱԳԻՐԻՔ

ՈՂՈՄՊԻԱՆՈՒ

Vgl. E. Gallier, *Les fables d'Olympianos*, 14 pp. in 4° (T. a. p. BIFA O) 19
u. Almo Zanelli, *Fabellae Olympianae*
Florent.

ԱՌԱԿՔ

ՈՂՈՄՊԻԱՆՈՒ

Ի ՎԵՆԵՏԻԿ

Ի ՍՈՒՐԲ ԴԱԶԱՐ

—
1834

REVUE

ANNUAIRE

1882-1883

PARIS

1882

ԱՌԱԿՔ

ՈՂՈՄՊԻԱՆՈՒ

Ա

ՍՏՆՏՈՒՆ ցմանուկն՝ վասն զի
լայր, թէ ոչ լուռ կայցես, ասէ,
գայլոյ բառնամ ընկենում: Չբանս
լուեալ գայն, և յուսայր ելի սպառ-
նմանն. և եկաց մինչեւ ցերեկոյն
թէ առցէ զմանուկն. ապա երե-
կոյէր և մանուկն ՚ի քուն կայր. և
նա երթեալ դառնայր այն օր ու-
նայն յորսոյ: Եւ քած հարցանէր.
և նա զպատճառսն ասէր, թէ
կնոջ հաւատացեալ խաբեցայ:

Եւ դու մի հաւատար. գիտա,
քանզի բազում նոքա վասն արուես-
տիցն խոստանան, և մինչեւ ցբանան
են յուսացելոցն շնորհք:

կրայ զձի 'ի հանդէս ընթացից կոչէր . և իբրեւ սահմանեցաւ տիրականն , և ձին ծաղր առնէր զիրան , և զամենայն զինքն բարեկենդանութեան և դատարկութեան տայր . և կրային գործ լինէր ասպարէզք և ստէպ ստէպ կրթութիւնք , և աճեցուցանէր յինքեան հրահանգօք զերագութիւն : Իբրեւ եհաս ժամանակըն հանդիսի , և ընոյր տեսլարանն , և յարձակոն եկեալ կային , և զնշան ընդունէին զընթացիցն , յայնժամ առ 'ի յոյժ դատարկութենէն կապեալ լինէր ձին , և գնալ անգամ ոչ կարէր . իսկ կրայն երագագոյնքան թէ որչափ կարծէր ոք զնմանէ , զասպարէզն կատարէր և յաղթող երեւէր :

Ոչ զամենայն ինչ բնութեան արժան է հաւատալ , այլ պիտոյանալ կրթութեան և փութոյ ամենայն ուրեք :

Գ

Ընդ կուսի գեղեցկութեան առիւծ զարմացեալ տուփէր, և ՚ի հօրէն երթեալ խնդրէր զնա կնուութեան . իսկ նա երկուցեալ՝ ոչ յուրաստ լինէր զչտալն, այլ արուեստիւ սլաճարանս գտանէր առիւծուն, և ասէր՝ թէ և ես խնդամ ընդ քո խնամութիւն, բայց կոյսս երկուցեալ է ՚ի ճիրանացդ և յահագին ժանեացդ . իսկ եթէ թափուր յայսցանէ եկեսցես, ցանկալի առաւել երեւեսցիս և վայելուչ փեսայ : Հաւանեցաւ առիւծն, քանզի ամենեւին ՚ի ցանկութիւն յեղեալէր : Եւ մերկացեալ ՚ի ճիրանացն և ՚ի ժանեացն, գայր զաղջկանէն . և իբրեւ ՚ի ներքս մտանէր, ջարդեալ լինէր քարամբք, վասն զի ոչ ունէր զվրիժական :

Խրատէ առասպելս զբազումս՝ զբնութեան զէնս ոչ մերկանալ :

Դ

Տուփեցաւ աքիս ՚ի պատանուջ, և զԱստղիկ աղաչէր լինել կին գեղե-

ցիկ . և հասեալ ըղձիցն , թուէր թէ կինն իցէ , և խօսեցեալ տուփեւոյն հարսանիք էին , և երգք և ցոյցք և ղամբարք առագաստաց : Իսկ նա իբրեւ մոկ մի ետես յընթացի , զհետ մտանէր որսալ :

Այսպէս և բնութեան իրք անընդդիմակալ են և յամենայնի բուռն :

Ե

Յառիւծէ ծերութիւն հատանէր զզօրութիւն և զաւագութիւն , և նա զարուեստն 'ի վար արկանէր առ յորսոյ դիւրութիւն . և հիւանդկայր , և պատմեաց զիւր անցս : Իսկ անասունքն ամենայն ուստեք գային առ նա , և նա 'ի ներքս ընկալեալ 'ի գործ արկանէր զսովորութիւն : Իսկ աղուէսուն գիտացեալ զնորահնարսն , արտաքոյ անցեալ առ գուրսն մնայր , և անգուստ ընոյր զայցելութիւն : Եւ առիւծն եհարց , թէ հիմ գու միայն յայլոցդ արտաքոյ կաս գրացդ : Հետդ , ասէ , զիս արգելու . քանզի մտեւոցն յայտ է , և ելեւոցն ոչ եւս :

Խարդախաց առ բարեբարս կարի
է խաբէութիւնն , իսկ իմաստնոցն
յայտնի է :

2

Մայր ցեղջերու ասէ , եթէ դու
և մեծութեամբ յաղթես քան զչունս
և արագութեամբ վեհ . մատուցանէ
քեզ ընկրկել զնոսա և եղջերցդ բոյս .
արդ զի՞ եղև քեզ , զի այդպէս բե-
րես 'ի քեզ զչանց երկիւղ : Իսկ եղ-
ջերուն ասէ . Եւ քաջ , ասէ , տե-
սանեմ զմեծութիւնս , և յեղջերս
պանծամ , և ընթացիւք յաղթեմ .
այլ եթէ զհաջիւն միայն լուայց ,
անդէն վաղվաղակի ամենայն խոր-
հուրդքս սուզանին , և յերկիւղ և
'ի փախուստ դառնամ :

Արդ ոչ եւս այսուհետեւ և ոչ մի
ինչ բանի մսիթարութիւն և յորդո-
րումն զօրացուցանէ զբնութեամբ
երկչոսան :

է

Քարոզ 'ի հաւս հասանէր յՈրմըզ-
դէ յօր գալ առ նա յերեւելի առ 'ի

գեղեցկուԹեան ընտրուԹիւն , զի
 ամենայնի լիցի՝ որ յաղԹն է հաւուց՝
 Թագաւոր : Եւ լի էին այնուհետեւ
 աղբերք և գետք հաւուք , 'ի նոսա
 զինքեանս պճնելով և զանվայելուչս
 Թեւոցն հանելով . և Թողուին ամե-
 նեքեան որ միանգամ՝ ի զարդ մատ-
 չէր : Այլ ճայ արուեստիւ հնարէր ,
 զի զայլոց հաւուց զԹեւս զիւրեաւ
 բարդեալ և յարմարեալ , կարի յոյժ
 գեղեցիկ և զարմանալի երեւէր , և
 բազմատեսիլ էր իբրեւ բուրաստան
 պայծառուԹեան Թեւօքն խրոխտա-
 ցեալ . և զարմանալի էր ամենայն
 հաւուց , զարմանալի էր և գիցն , և
 ամենայն կամօք տեղի տուեալ յաղ-
 ԹուԹեան : Իսկ գիշերահաւն իբրեւ
 այլով ամենայնիւ իմաստուն էր , և
 յայնժամ զԹեւն ծանեաւ , և մա-
 տուցեալ 'ի բաց եհան , և 'ի ցոյց ա-
 մենայն հաւուց արար զգործն . մին-
 չեւ իւրաքանչիւր ոք մատուցեալ
 զիւրն 'ի բաց հանէր , և մերկ ճայն
 երեւեցաւ խաղ ամենայն հաւուց :

Արդ ասէ , որ ինչ միանգամ ոք
 ունի 'ի բնուԹեանէ , զայն բաւական

համարել, և մի արտաքուստ պիտոյանալ զարդու :

Ը

Վապաստակք՝ ի մի վայր եկեալք, Մեզ, ասեն, կեանքս անկեանք են. քանզի արծուիք և շունք և ամենայն ինչ ՚ի վերայ մեր հարեալ են, և բազմադիմի կիրք պատեալ ունին զմեզ. և արդ լաւ է հոսիլ ՚ի լիճս յայս և հեղձնուլ: Եւ իբրեւ այս կամ եղեւ, և էին սոքա ամենեքեան միաբան, ՚ի լճափինն գորտքն զընթացս նոցա ըզգացեալ երկիւղիւ ընկղմեցան ՚ի խորագոյնս լճին. և մի ոմն ՚ի նասպատակացն՝ որ ծերագոյն էր՝ իմացեալ որ ինչ եղեւ, Վացէք, ասէ, ով սիրելիք և գաղարեցէք, ստապոնեւոյ զանձինս, քանզի են և այլ երկչոտք քան զմեզ :

Արդ մատուցանէ թշուառացելոցն մխիթարու թիւն, զեւս չար ընկերացն տեսանել զի կրկցեն :

Թ

Ագուաւ զիւր բնութիւնն պար-
սաւէր՝ թէ արջնայեղց է թեւօք, և
փորոյն սպիտակութեանն երանի
տայր: Այլ ոչ է արժան, ասէ, զար-
մանալ ընդ զանազանութիւն, այլ
անձին զարդ համարել. քանզի դու
առ բագնօք և ծխով միշտ յածելով
մճրոտեցեր զթեւսդ, իսկ զիս մարդ
ունին և գետք զամենայն օր: Եւ թը-
ւէր իմն ագուաւուն թէ ուղիղասաց,
և անցեալ գեգերէր ՚ի գետս և ՚ի
մարգս՝ զթեւոցն փոխումն յուսա-
ցեալ ընդունել. և զսա՛ ապա սով
և պարզն հարեալ սատակէր, և ոչ
ինչ նուազէր սեւութիւնն:

Ոչ ինչ արժան է նորոգաձեւս
ձեւել, որ ոչ բնութեան է սարաս:

Ժ

Էջ էր՝ և առիւծ թուէր, քանզի
արկեալ էր զիւրեաւ առիւծենի, և
՚ի հեռաստանէ ՚ի տեսլենէն մատու-

ցանէր երկիւղ, և ապա զամենայն նախիրս կովուց և զամենայն հօտս 'ի փախուստ դարձուցանէր: Եւ իբրեւ հողմն սաստիկ հնչեաց և մերկացաւ զնա յառիւծենւոյն, և յանդիմանեցան պատրանքն, ամենեքեան ոտս արձակեցին 'ի նա. ոմանք ջնէին և ոմանք հարկանէին. վասն զի էշ էր, և առիւծ կեղծաւորէր բազմաց:

Եւ դու, ով մտացի, կարօտ ես տանջանաց. վասն զի յոյժ անհրահանգ ես, և զխրատելոցն կեղծաւորիս ձեւ:

ԺԱ

Գորտ մեծաձայնէր, միանգամայն և ամբարհաւաճ, և առ այլս անասունս. Ես ձեզ բժիշկ կարեմ լինել և զամենայն ինչ բժշկել, վասն զի ուսեալ եմ զասկիպիադայցն: Զայն հռչակելով թուէր թէ ասիցէ ինչ, և հպարտութեամբ առնոյր: Իսկ աղուէս իբրեւ այլով ամենայնիւ իմաստուն էր, և զգորտոյն հպարտութիւնն յանդիմանէր. Յայտ է, ասէ, թէ այդպէս դեղին և հիւան-

դոտ իմն զմարմինդ ցուցանելով, ապա դեղք քո զայլս բժշկել կարեն, բայց դոյն ինքն զքեզ ողջացուցանել չեն ձեռնհաս :

Ոչէ արժան յանդիմանել զսուտս, քանզի բազում անգամ յինքեանց մատնին :

ԺԲ

Գայլք առ ոչխարս հրեշտակազնաց եղեալ՝ ասեն, թէ միշտ պատերազմ ունելոյ մեզ ընդ ձեզ և յարանհաշտու թեան՝ շունքն են պատճառք . վասն զի զայրացուցանեն զմեզ, և ակամայ՝ ի թշնամու թիւն յուզեն . ապա թէ սոքա՝ ի միջոյ բարձրին, խաղաղութիւն է այնուհետեւ ընդ մեզ և ընդ ձեզ, և չար եւս՝ ի մէնջ այլ ոչ լիցի : Հաւանեցան ոչխարքն, քանզի են անմտացիք, և զշանցն պահպանու թիւն յապաւեցին, և գայլքն զնոսա ի շանցն անապատ գտեալ, զամենեւեան զնոսա ի վերայ յարձակեալ կոտորեցին :

Խրատէ առասպելս ի թշնամեաց խրատուց զգուշանալ :

ԺԳ

Չուարակք՝ի միասին արածէին .
 էր ուրեմն անդ առիւծ մօտ , և յեր-
 կիւղէ նորա ՚ի սէր միաբանութեան
 պարփակեալ էին զուարակքն , և մի-
 աբանական առնէին զիրաց զելս և
 զմուտս , և միաբան զարօտս և զգնացս ,
 և միաբան դարձեալ և զառիւծուն
 պահպանութիւն : Իսկ առիւծն ոչ
 կարացեալ հերքել զօրութեամբ , ա-
 րուեստիւ պաճարէր նոցա . քանզի
 զբարեկամութիւն կեղծաւորեալ
 մատուցեալ էր առ իւրաքանչիւր ոք
 ՚ի նոցանէ , զմիմեանց չարախօսու-
 թիւն մատուցանէր , և թշնամիս ա-
 րարեալ և զատուցեալ ՚ի միմեանց
 ըմբռնէր :

Իրատէ բանս առ բարեկամս հաս-
 տատունս պահել զմտերմութիւն :

ԺԵ

Ագռաւ պանիր ունէր ՚ի բերանն
 և նստէր ՚ի բարձրաւանդակ տեղուջ :

Իսկ աղուէսն գործ առնէր, 'ի նմա-
 նէ հանել զպանիրն. և մատուցեալ
 մօտ անդր և զակն 'ի նա հարեալ՝ ե-
 րանի տայր բնութեանն. Չի սեւա-
 թոյր գունով և գիշերոյ մանուկ, և
 վայել է քեզ ծաղկել 'ի գունոյդ. այլ
 և զօրութիւնքդ քո 'ի քեզ՝ որչափ ոչ
 յայլում. բայց և իմաստութիւն, և
 ոչ ինչ եւս արգել ունէր զթագաւո-
 րութիւն զարծուով զանց արարեալ
 ամենեւին, և թագաւոր հաւուց՝ ե-
 թէ ձայն գոյր, և ոչ ամենեւին կա-
 րօտ գտեալ էիր յիրէդ: Դրդուե-
 ցաւ 'ի գովութենէն ագռաւն. և
 զմեծաձայնութիւնն ցուցանել կա-
 մեցեալ, եբաց զբերանն և գոչեաց
 յոյժ մեծ. և պանիրն 'ի վայր ան-
 կեալ, որս լինէր աղուէսուն: Եւ նա
 առլցեալ կերակրովն, Ձայն գոյ 'ի
 քեզ, ասէ, կարի քաջ, ով ագռաւ,
 բայր 'ի մտաց պակասես:

Չայս առասպել գիտելով մի եր-
 բէք պատրիցիս 'ի սուտակասպասաց
 գովութենէ:

ԺԵ

Կապիկք մեծ իմն խորհեցան քան զքնութիւն, և զայն եւս ընդ մարդկան նախանձեցան, և ՚ի քաղաքի բնակու թիւն առնել ընդ միտ ածին, և ժողովարանս հաստատել և խորհրդարանս, և արուեստք հրահանգել, և միանգամայն կեալ մարդկային վարուք: Եւ իբրեւ այս կամ եղեւ և զգործոյն բուռն հարին, ծեր ոմն ՚ի նոսա կապիկ՝ Չնայդպէս խոկայք, ասէ, զի այժմ որսալ զմեզ մարդիկ ոչ դիւրաւ կարեն. իսկ եթէ ՚ի ներքս ՚ի բակի լիցուք, շուրջ պատեալ զմեզ սատակեսցեն:

Ունի իմն ծերու թիւն իմաստութիւն ժամանակաւ և հմտութեամբ ակելագոյն:

ԺԶ

Արծիւ հալածէր զկաքաւ, և կաքաւն ՚ի բզէզն ապաւինեցաւ, և եբեր բարեխօս, և արծիւն ոչ լուաւ բզէզին. և բզէզն զսնեցաւ և ելանէր

'ի բոյն արծուին , և զձու նորա գլու-
րէր և ձգէր 'ի վայր և կոտորէր , և
բազում ժամանակս անորդի առնէր
զարծիւն . և գնացեալ էաժ զձուն իւր
'ի գոգ թագաւորին : Իմացեալ բզէզն ,
եմուտ 'ի մէջ ոտից նորա է էխաժ
զժայր երանաց նորա . և նա 'ի վեր
վազեաց , և անկեալ բեկեցաւ ձուն :

Յուցանէ՝ որ թէ հնար իցէ , բնաւ
մի առներ . քեզ թշնամի զոք 'ի մարդ-
կանէ , թէպէտ աղքատ և տկար լինի :

ԺԷ

Մըջիմն և աղաւնին . աղաւնին
տերեւ ետ մըջմանն՝ որ ոչ խեղդէր 'ի
ջուրն . և մըջիմն եհար զերանս որ-
սորդին , յորմէ զերծաւ աղաւնին :

ԺԸ

Որսորդն կալաւ կաքաւ մի և կա-
մէր զենուլ . և ասէ կաքաւն . Մի՛
սպանաներ զիս , զի ես խաբեցից զբա-
զում կաքաւս և ածից յակնատս . քո :
Եւ ասէ որսորդն . Այժմ ստուգիւ

մեւցիս 'ի ձեռաց իմոց, զի զսիրելիս քո և զազգականս քո մատնես 'ի մահ :

Յուցանէ՛ թէ մի կազմեր որոգայթ սիրելւոյ, զի ոչ հաճի Աստուած 'ի գործս քո, և դարձեալ քեզ պատրաստէ զնա :

ԺԹ

Աղուէս մի քաղցեալ և եգիտ սառն, և սկսաւ խռընտալ և ուտել. և ասէ. Վայ ինձ զի ահագին է գալ գայլոյն, և աղաղակս 'ի գլուխ իմ, և 'ի փորս իմ ոչ ինչ չէ մտեր :

Յուցանէ՛ թէ փառք աշխարհիս և մեծութիւն զերդ երազ է, և միայն զաղաղակ ունի և զբաղումն : յետոյ ոչ երեւի ումք, զի անցաւոր և խաբող է :

Ի

Հարցին ընդ աղուէսն թէ քանի կել և արուեստ գիտես . նա կրկզեցաւ և ասէ. Հազար կել և արուեստ գիտեմ. երեսուն՝ ագովս առաջի շանն, թող թէ քանի անձամբս . ա

պա մեծ արուեստ այն է իմ, որ ոչ ես զշուն տեսանեմ, և ոչ նա զիս :

Յուցանէ՛ թէ անթիւք են որք ապաշխարեն զմեզս և Աստուծոյ լինին . նա է կատարեալ մարդ, որ ոչ մեղանչէ :

ԻԱ

Այրի կին մի ունէր տղայ մի . և սկսաւ տղայն գողանալ միրգ և բանջար . և մայրն ուրախու թեամբ ճաշակէր, և ոչ խրատէր զտղայն ՚ի կամս Աստուծոյ . և նա եւս աճեցոյց զգողութիւնն, բերէր անասուն և անօթս, և այր եղեալ՝ եղեւ աւազակասպետ ՚ի լերինս, և բազում չարիս առնէր . և կալեալ տարան ՚ի կախել զնա, և աւսէ . Բերէք զմայրն իմ, զի համբուրեցից զնա : Եւ յորժամ եկն մայրն, խածեալ եհատ զքիթ մօրն : Եւ ասէ թագաւորն . Ո՛ չար, ընդէր խրատեցեր զմայրն քո : Եւ նա ասաց . Զի ոչ խրատեաց զիս ՚ի տղայութեան ՚ի կամս Աստուծոյ, որ չէի յայս վիշտս անկեալ . յիրաւի արարի զայն : Եւ

Թագաւորն հրամայեաց զնա արձա-
կել, և զմայրն կախել:

Յուզանէ՛ թէ ամենայն ծնողք որ
ոչ խրատեն զորդիս իւրեանց՝ ի կամս
Աստուծոյ, նա մեղք որդւոցն՝ ի գը-
լուխս ծնողացն է յաւուրն դատաս-
տանի:

ԻԲ

Աղուէսն և խեցգետինն եղեն
եղբարք, և արարին ցան և հնձեցին
և կասեալ կուտեցին: Ասէ աղուէսն.
Ելցուք՝ ի բլուրս յայս. և ով շուտ իջա-
նէ, նա առնու զցորեանն: Յորժամ
ելին, ասէ խեցգետինն. Արա ինձ
սէր, և յորժամ կամիս վազել, զարկ
զագիգ առաջի իմ, որպէս իմանամ
և գամ զհետքոյ: Եզարկ աղուէսն զա-
գին և վազեաց. և խեցգետինն փա-
կաւ յագին աղուէսուն. և յորժամ
հասաւ աղուէսն ի շեղջն, և դար-
ձաւ յետս թէ ո՛ւր իցէ խեցգետինն,
և խեցգետինն ի վայր անկաւ ի վերայ
շեղջին և ասաց. Յանուն Աստուծոյ.
այս ինձ երեք մող և կէս: Զարմա-

ցաւ աղուէսն և ասէ, թէ ո՞վ դու
չար, երբ եկիր այսր :

Յուցանէ՛ թէ բան և գործ առնեն
նենգաւոր մարդիկ, որ կորուստ լինի
անձանց նոցա, և տկարքն յաղթեն
նոցա : Դարձեալ շատ մեղաւորք այս
տկար մարմնովս ջանան իմաստու-
թեամբ և յաղթեն սատանայի . խոս-
տովանու թեամբ և արտասուօք քա-
ւեն զմեզս, և տեարք լինին երկնային
հացին :

ԻԳ

Առիւծն կալաւ իւր սպասաւոր
զաղուէսն, և ետ նշան՝ թէ յորժամ
արիւն տեսանես յաչս իմ, ինձ յիմաց
արա, այն է իմ որսոյ նշանն : Առիւծն
որսայր և ուրախ լինէին : Եւ հպար-
տացեալ աղուէսի ել յառիւծէն, և
գնաց առ գայլն և արար իւր սպասա-
ւոր . և ասէ ցգայլն . Յորժամ լինի
յաչս իմ արիւն, և թէ ոչ լինի, երբ
հարցանեմ, դու ասա՛ այո : Եւ ասէ
գայլն . Թանձրագոյն արիւն կայ յաչս
քոյ : Եւ նա ուրախացաւ և նստաւ
յանցս եղանց . և ասէ ցգայլն . Դու

բախեա 'ի վերայ իմ: Եւ 'ի գալ ե-
 ղանց՝ նա վազեաց յառաջս նոցա,
 որպէս տեսեալ էր յառիւծն . և ե-
 ղունք հարեալ զգլուխ աղուէսուն,
 և սատակեցաւ . և ասէ գայլն . Յոտն
 կաց , այժմ՝ ստուգապէս թանձրա-
 ցաւ արիւն յաչս քո :

Յուցանէ՛ թէ ոչ վայել է մարդոյ
 ձկտել աւելի քան զկար իւր , ոչ 'ի
 հոգեւորն և ոչ 'ի մարմնաւորն :

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

ՅԱՆԿ

Ագուաւ Թ . ԺԴ
 Աղուէս ԺԴ . ԺԹ . Ի . ԻԲ . ԻԴ
 Այրի կին ԻԱ
 Աւիւծ Գ . Ե . ԻԳ
 Արծիւ ԺԶ
 Աքիս Դ
 Բզէշ ԺԶ
 Գայլք և ոչխարք ԺԲ
 Գորա ԺԱ
 Եղջերու Զ
 Զուարակք ԺԳ
 Էշ Ժ
 Խեցգետին ԻԲ
 Կապիկք ԺԵ
 Կաքաւ ԺԶ . ԺԸ
 Կրայ և ձի Բ
 Ճայ և այլ հաւք Է
 Մըջիմն և աղաւնի ԺԷ
 Նապաստակք Ը
 Սոնտու Ա
 Փոր Թ

